

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

Testament.

Ko začno očetu svetiti lasje, pešati vid in sluh, ko se mu telo vedno bolj upogiba, spomni se nehotne besed: »Prah si in v prah se boš spremenil«. Pogleda okrog sebe in vidi sinove in hčere, dorasle in nedorasle, in male vnuke. Milo se mu stori, da jih bo moral zapustiti, tolaži se pa s tem, da ga ohranijo v dragem spominu, če jim kaj za spomin ostavi. In začne premišljevat, komu bi kaj zapustil. Nehote vpraša pri tem svoje srce: kdor mu je pri srcu najbližji, kdor mu je bil v življenju najdražji, temu bi rad največ ostavil; kdor pa ni njemu pomagal na stare dni, kdor ga je zapuščal v potrebi, tega hoče in on prezreti v svoji oporoki. Tako se rado zgodi, da oče posluša bolj svoje srce kot svoj razum, zapusti nekaterim mnogo, drugim malo ali ničesar. Posledica temu so premnogi prepiri po smrti; mesto ljubezni in molitve za rajnim, pride prepir in kletev, jeza in sovraštvo. To pa zavaja k pravdam, ki delajo velike stroške in mnogokrat požro celo dedščino ali še več. Vzrok temu je mnogokrat ta, da kmetič ne pozna postav, ki so določene za poslednjo voljo. Naredi oporoko, ki je pa gosposka noče priznati. Dediči se opirajo nanjo, toda zastonj iščejo pravice pri sodniji. Dostikrat je krivo prepira i to, da oče zapusti nekaterim mnogo, drugim malo ali ničesar in ti imajo v gotovih slučajih pravico, oporoko razveljaviti.

Tukaj govorimo samo o oporoki, poslednji volji ali testamentu, kak mora biti, da bo pravilen in veljaven.

Najnavadnejša oblika testamenta je ta:

Testament.

Zapisujem svojo poslednjo voljo po resnem premišljevanju in pri popolni zavesti:

Za glavnega dediča imenujem svojega sina I. On naj prevzame posestvo in gospodarstvo, skrbi za ostalo družino in poplača navedene dolgove

Za cerkev v A. volim K. za sv. maše.

V A., dne l.

N. M.

posestnik v A. h. št.

Ta vzorec velja za one, ki znajo sami pisati.

Kdor zna sam pisati, je najprimernejše, da sam spiše oporoko, ko je še pri moči in polni zavesti; to oporoko mora sam lastnoročno podpisati, sicer je neveljavna. Postava tudi svetuje, da pripiše dan, leto in kraj, kedar in kje je oporoko spisal. Če datum manjka, je oporoka vendar veljavna; bolje pa je datum pristaviti, da se izogne prepirom. Sme se pisati s črnilom ali svinčnikom; če so nekatere stvari prečrtane ali popravljene, je oporoka vendar veljavna. Potrebno je le, da se iz spisa jasno in določno razvidi poslednja volja. Če se napiše in podpiše ena stran, takrat ne velja več ono, kar je pisano na drugi strani za oporoko. Zato se je treba podpisati šele na koncu celega sestavka.

Tak testament je posebno tudi radi tega pripraven, ker ne potrebuje nikake priče. Posestnik ga napiše, kadar hoče in kakor hoče; nikomur ne potrebuje o tem povedati. Testament spravi in ob smrti pove, kje je.

Kdor že ni prej poskrbel za poslednjo voljo in ga je prehitela bolezen, da ne more več sam pisati, naj pokliče nekoga, ki mu spiše testament. Tak testament mora potem sam lastnoročno podpisati. Za pisarja naj pokliče osebo, ki ji najbolj zaupa, kajti ta edini bo vedel za njegovo poslednjo voljo. Nato naj pokliče tri priče, jim pokaže napisani testament, rekoč: »To je moj testament; sam sem ga lastnoročno podpisal in prosim vas, da ga i vi podpišete kot priče«. Vsebine, kaj je napisano in komu je kaj zapustil, ni treba pričam povedati; one ne izvejo ničesar o naročilih. Istočasno morate biti vsaj dve priči navzoči, tretja lahko kasneje testament podpiše. Priče se podpišejo na koncu celega sestavka ali tudi na drugi strani, vedno pa na isto listino; k svojemu imenu morajo vedno pripisati »kot priča«.

Oblika tega testamenta je kot zgoraj. Na koncu pa se naj še pristavi:

»To moje poslednjo voljo mi je zapisal M. N. Sam sem jo prebral in potrjujem, da je zapisana ravno tako, kot sem jo narekoval; nato sem jo lastnoročno podpisal; poklical sem k sebi tri priče, pokazal to pismo in po-

vedal, da je moj testament ter jih prosil, naj ga kot priče podpišejo.

V A., dne l.

A. B., posestnik v A., h. št.

C. Č., kot priča testamenta.

D. E., kot priča testamenta.

F. G., kot priča testamenta.

Kdor ne zna sam pisati, pač pa brati, naj da spisati testament komu drugemu, potem naj pokliče tri priče, jim pove, da je to njegov testament, v njih navzočnosti ga mora podkrižati, ena priča pa naj pristavi h križcu njegovo ime; potem ga podpišejo še ostale tri priče.

Kdor ne zna ne brati, ne pisati, naj pokliče pisarja, ki mu bo testament napisal. Potem naj pozove tri priče; ena mora na glas pred vsemi prečitati testament; tudi ga mora vsaka priča posebej pregledati. Nato mora zapustnik potrditi, da je to njegova poslednja volja ter jo podkrižati. Priče jo nato podpišejo kot zgoraj.

V vseh navedenih slučajih more biti pisar testamenta obenem tudi priča, tako da zapustnik samo še dve drugi priči potrebuje.

To so štiri načini pismenega testamenta. Pismeni testament se posebno priporoča, ker je najbolj sigen. Sodnija ima pred sabo jasen sestavek, določno pismo in vsakojaki prepiri izostanejo. Zato je želeli, da se testamenti delajo edino na ta način, da se spišejo.

Kdor pa hoče, naredi lahko oporoko i ustno. Pokliče naj k sebi tri priče in jim pove svojo poslednjo voljo. Za priče naj vzame tri svoje osebne znanke; vse tri priče morajo biti pri oporoki naenkrat navzoče. Priče imajo pred vsem na to paziti, da je bil zapustnik pri popolni zavesti in zdravi pameti. Kar je govoril v omotici ali v nezavesti, ne velja za oporoko. Če hoče mutasti narediti oporoko, mora poklicati osebe za priče, ki razumejo njegovo dopovedovanje z rokami in drugimi znamenji. Ko je zapustnik povedal svojo voljo, naj priče skupaj zapišejo to voljo, vsaka za-se, ali eden za vse in sicer tako, da se bodo strinjali. Zapustniku ni treba tega videti, niti podpisati. To naredi priče same za-se, da kasneje pri obravnavi lažje

dopovedo in dokažejo poslednjo voljo umrlega zapustnika. Na ta način se bodo pri ustnih testamentih izognili premnogim pravdam.

Važno je tudi, da pokliče zapustnik le zmožne priče k poslednji volji; iste morajo priti dobrovoljno; če so prišle prisiljene, ne velja testament. Tudi ni vsakdo zmožen pričevati pri testamentu, in sicer ne morejo biti veljavne priče: neumni, slepci, gluhi, fantje do 18. leta, ženske, redovniki, oni, ki ne razumejo zapustnikovega jezika in oni, ki so bili obsojeni radi hudodelstva goljufije ali drugega hudodelstva dobikažljivosti. Kdor naredi testament pred takimi pričami, četudi je vsaj ena taka in drugi dve zmožni, je testament neveljaven. Jako važno je tudi, da se ne sme klicati k testamentu za pričo ona oseba, ki jo misli zapustnik imenovati za dediča, ali ji hoče kaj zapustiti ali voliti. Testament je neveljaven, če se v njem kaj zapusti kakšni priči ali tudi njenim bližnjim sorodnikom: ženi, staršem, otrokom, sestram in bratom, vsakom ali tudi hlapcem; ravnotako je testament neveljaven, če zapustnik kaj zapusti ali voli oni osebi, ki mu je spisala testament. Poprej je bilo prepovedano duhovnom pisati testamente ali biti priče pri njih; sedaj je pa oboje dovoljeno.

Testament je mogoče napraviti i pred sodnijo. Kdor je testament sam spisal in podpisal, ga nese sodniji, ki ga zapečati in spravi, dotičniku pa dá potrdilni list, da je sodnija resnično sprejela njegov testament. Kdor ne zna pisati, pač pa brati, bo moral testament, ki mu ga je kdo spisal, pred sodnijo podkrižati; kdor pa ne zna ne pisati ne brati, in mu spiše kdo drugi testament, naj ga prinese k sodniji; sodnik mu ga bo glasno prebral, on pa bo moral potrditi, da je to resnično njegov testament ter ga podkrižati. Vedeti je treba, da v nobenem navedenih slučajev ne spiše sodnija sama testamenta, nego ga mora zapustnik sam sodniku napisanega prinesiti.

Kdor pa hoče pred sodnijo ustno napraviti oporoko, naj to sodniji pove in ona ga bo že poučila o vsem potrebnem. Sodnijski testament se priporoča posebno takrat, kadar se zapustnik boji, da mu dediči po smrti testament vzamejo in ga uničijo, ali pa se boji, da bo njegov zasebni testament nepravilen in neveljaven.

Priporočati je tudi, da naredi vsakdo testament, ko je še zdrav ali vsaj pri polni moči, da ga naredi neovirano in brez zaprek ali pritiska.

Državni proračun.

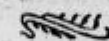
Ko se je šlo za socialno zavarovanje, so nasprotniki vedno vpili, da bo moral tudi doplačila, ki jih bo dala država, plačati le kmet v direktnih davkih. Mnogi še zdaj mislijo, da je glavni vir državnih dohodkov zemljiški davek. Kar je popolno napačno. Zmota je tudi, da se bo povišal zemljiški davek. Ta se more k večjemu le znižati.

Da bote pa natančno vedeli, kako država gospodari, priobčujem državni proračun za l. 1905., ki se v zadnjih letih tako ni veliko spremenil.

Računano je vse v markah, 1 M = 1 K 20 vinarjev.

		% vseh dohod.
I. Vsi direktni davki so znašali	255,235.280 m. ali	16.89
Ti se takole razdelijo:		
Zemljiški davek	45,560.000 „	3.01
Hišni davek (večino po mestih)	76,147.675 „	5.04
Obrotni davek (tovarni po mestih)	74,581.125 „	4.94
Rentni davek (hranilnic in zadolžnic)	7,355.305 „	0.49
Drugi	4,864.125 „	0.32
II. Indirektni davki:		
Indirektni davki znašajo	777,980.095 „	51.47
Od teh znašajo:		
Carina	92,794.500 „	6.14
Vžitina (meso, pivo, vino, žganje)	283,333.772 „	18.75
Sol, ki jo le država proizvaja	39,900.700 „	2.64
Tobak (za fajfe, cigare in cigarete)	191,682.650 „	12.68
Kolekci	44,934.825 „	2.97
Pristojbine	83,577.950 „	5.53
Davek na vozne karte	13,941.700 „	0.92
Loterija	25,109.553 „	1.66
Drugo	1,704.445 „	0.18
III. Od državnega premoženja	6,809.152 „	0.45
IV. Pošta in telegraf	106,887.925 „	7.07
V. Železnica	250,514.797 „	16.58
VI. Državni gozdi	13,291.178 „	0.88
VII. Rudokopi (državni)	14,205.864 „	0.94

Ostalo druge manjše postojanke. Skupno je bilo dohodkov 1511,216.179. Stroške ste pa tako že večkrat brali. Glavni stroški so: uprava (vsi uradniki), armada in obresti državnega dolga.

Beton.

Naš »Kmečki dom« št. 12 te je, dragi gospodar, naučil, kaj je beton, iz česa je in kako se dela. Tisti članek vem, da si prebral. Povem ti pa, da ga boš moral še večkrat pogledati, posebno takrat, ko boš izvrševal taka ali taka cementna dela. Hotel boš narediti dobro in prav, zato boš pogledal, kako vrsto betona ti je narediti, kako mešati in kako beton podelati. Danes ti pa hočem razložiti

tlakanje hlevov.

1. Rekel boš: I čemu pa zopet hleve tlakati? Če je bil naš hlev do sedaj dober za našo živino, zakaj bi tudi zaneprej ne bil? Čemu nov tlak? Čemu nov strošek? Le počasi, dragi moj. Dokazal ti bom, da je cementen tlak v hlevu ne nov strošek, ampak zate nov dobiček. Le poslušaj!

Čeden cementen tlak v hlevu bo najprej tvoj hlev povzdignil. Vsak, ki notri pride, bo rekel: Vaš hlev je pa lep, vi ste moder in pameten gospodar. Ti si po pravici lahko ponosen na svoj hlev. To je prva prednost.

Tlakan hlev bo pa tudi tebi v korist. Delo v takem hlevu je lahko in hitro, ni treba gnoja držati po neštevilnih jamah in še vedno bo za teboj kaj zaostalo. Vzel boš v roko široko krevljo, potegnil boš z njo parkrat in pospravljeno bo,

Koliko je pa tlakan hlev bolj zdrav za živino! koliko manj bolezni bodo ljudje imeli pri živini in pri prašičih, ko bodo splošno imeli hleve tlakane z betonom. Govorim iz lastne izkušnje. Imel sem jesen pod v hlevih, pod njim je bil jako dober kamnit in s cementom zalit tlak, da je lovil gnojnico. Prišla je poletna vročina, gnojnica je na tlaku zastajala, se pod prašiči parila in ni bilo leta, da bi ne bili imeli rudečice naši prašiči. V štirih letih mi jih je poginilo sedem; bili so vredni 500 kron. Koliko pa je bilo pri tem potov, skrbij in tudi stroškov. Pred dvema letoma smo naredili v svinjari tlak iz betona. Od takrat naši prašiči ne vedo, kaj je bolezen. Tlak me ni stal niti 100 kron in se je v dveh letih dvakrat izplačal. In če se bo katerikrat bolezen pojavila, jo bomo kaj hitro pogнали: par škafov vode, in metlo v roke pa bodo svinjaki čisti, da bo veselje in vsaka kal bolezni bo takej odplavala.

Slednjič ti pa moram tudi povedati, da imaš pri svojem sedanjem netlakovanem hlevu vsako leto veliko izgubo na dragoceni gnojnici, ki ti zaleze v hlevu v tla. Tukaj ti napravija kal za razne živinske in prašičje bolezni, če bi jo pa ti polovil, polil po vrtu ali travniku, kako lepa trava bi ti tam zrastle. Tvoja živinica bi je bila vesela, sedaj je pa žalostna gnojnice, ki pod njo zaostaja, razširja smrad in jej povzroča razne bolezni.

Gospodar pomisli vse to-le in povej mi: ali je tlak iz betona v tvojem hlevu nov strošek, ali je nov dobiček? Če hlev tlakaš, boš imel čeden hlev, vsakemu ga boš rad pokazal, dela boš imel polovico manj, tvoja živina bo zdrava, gnojnica ti pride vsa k pridu: ali ni to vsakoletni velik dobiček? Stroške imaš samo enkrat v 20 ali še več letih, koristi pa vsak dan.

2. Kako se naredi betoniran tlak v hlevu? Na različne načine. Primerno bi se takole napravil

Če imaš hlev na ravnam in ti ob deževju voda nagaja, mora biti tlak v hlevu najmanj 20 cm višji, kakor je zunanji svet, oziroma še višji, če voda višje nastopi. V vsakem slučaju pa mora biti 15 cm višji od zunanjega sveta. Zunaj na vratih torej odmeri 15 oziroma 20 cm od tal, potem pa še 1 m; torej skupaj 1 m 20 cm. Vzeti kake tri metre dolgo ravno desko, deni nanjo vodno vago in zniveliraj v črti 1 m 20 cm vse štiri stene hleva krog in krog; toliko časa, da prideš zopet na tisto mesto, kjer si začel. Če ti hodi nazadnje deska višje ali nižje, kakor je prvič bila, pa še enkrat pojdi okoli in meri natančno, da dobiš tako z ogljem ali svinčnikom zaznamovano vodoravno črto po vsem hlevu v višini 1 m 20 cm nad zunanjim svetom. Od te črte boš jemal navzdol vse mere pri napravi tlaka.

Sedaj pa moraš najprej hlev splinirati; vsak hrib naj se zniža, vsaka dolina naj se zasuje z gramozom ali zemljo in naj se zbiže; da se ne bo posedalo. Nekateri gospodarji imajo v svojih hlevih nadlogo: Voda jim ob deževju pod živino izvira. Kako to vodo odpeljati? Prav lahko. Izkoplje se pol metra globok jarek, prst se vzame iz njega in se namesto s prstjo

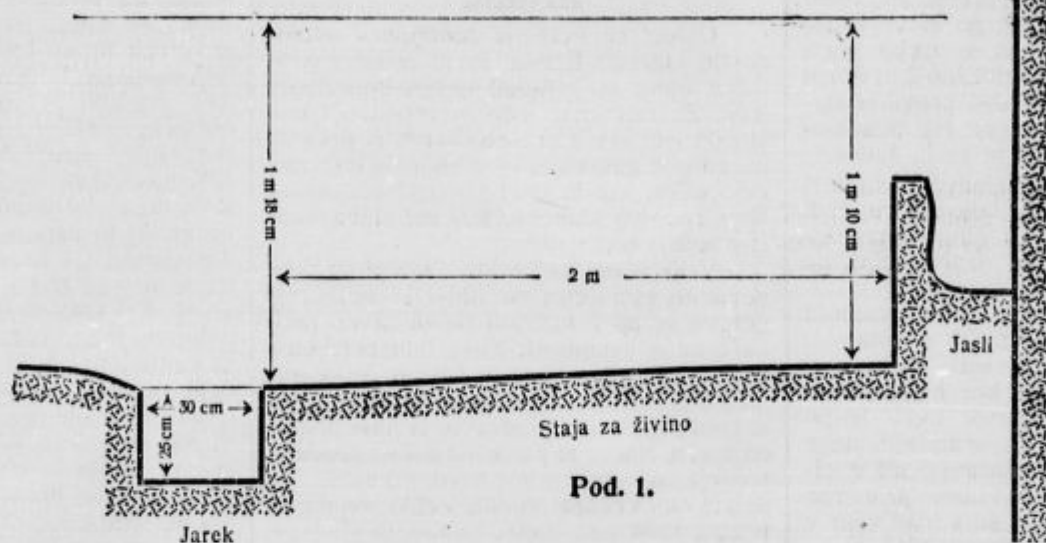
zasuje s kamenjem kakor pest debelim. Ta s kamenjem zasuti jarek bo prav dobro tudi pod betonom odvajal vsako nepotrebno vodo iz hleva.

Ta nasip naj bo pri jaslih najvišji. Tam ga odmeri od narejene vodoravne črte 1 m 10 cm. Staja za živino bodi dolga

2 m, ta dolžina popolnoma zadostuje za največjo živino. V oddalji 2 m od jasli bo moral biti jarek za gnojnico. Tlak v staji mora viseti proti gnojničnemu jarku in sicer 4 do 6 cm na vsak meter; torej 8—12 cm na 2 m dolgo stajo. To zato, da gnojnica kolikor mogoče kmalu izpod živine

v jarek odteče. Ravno zato mora tudi jarek viseti, da gnojnica v njem predolgo ne zastaja. Tik jarka bo torej treba odmeriti od vodoravne črte navzdol 1 m 18 cm do 1 m 22 cm, da bo imela staja potreben padec za odtekanje gnojnice.

To razvidiš na podobi 1.

Pod. 1.

Od vodoravne črte navzdol se pri jaslih odmeri 1 m 10 cm, pri jarku 1 m 18 cm; v tem slučaju bo živinska staja staja visela 8 cm na 2 m dolžine.

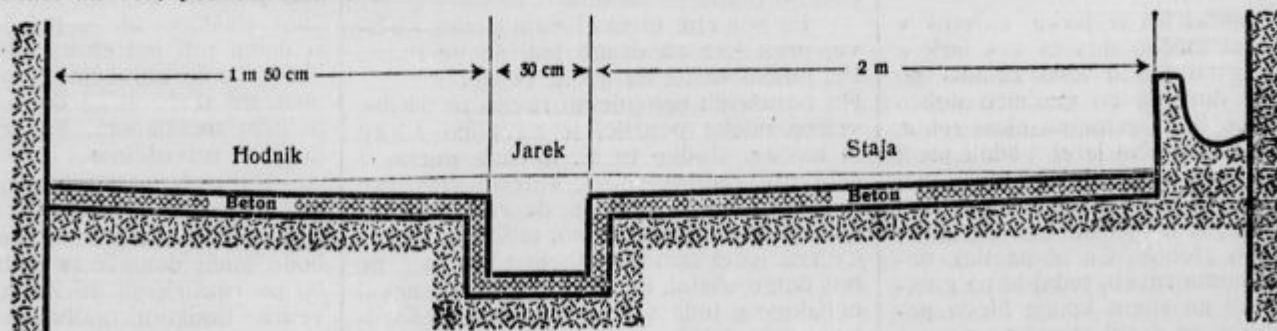
Kakšen pa naj bo jarek za gnojnico? Globok bodi 20—25 cm, širok pa 25—30 cm. Te že slišim, ko praviš: To je pa že preveliko, polovico manjši je dober. Ne boš, prijatelj! Pomisliti moraš, da v jarek ne pride samo gnojnica, ampak tudi blato in kaka stelja. Če bi bil jarek plitev in ozek, bi blato in stelja takoj zajezila gnojnico, da bi ne mogla naprej teči. Rekel boš tudi: V takem velikem jarku bi si živina noge polomila ali vsaj poškodovala.

To tudi ni res. Tvoj sivec ni nikdar pijan in zato bo vselej dobro vedel za jarek. Sploh pa se živina temu jarku tako privadi, da ne bo niti eno živinčce vanj stopilo. Najbolj poskočen junec bo okoli jarka previdno in pametno stopal. Zato naj jarek le ostane vsaj 20 cm globok in vsaj 25 cm širok.

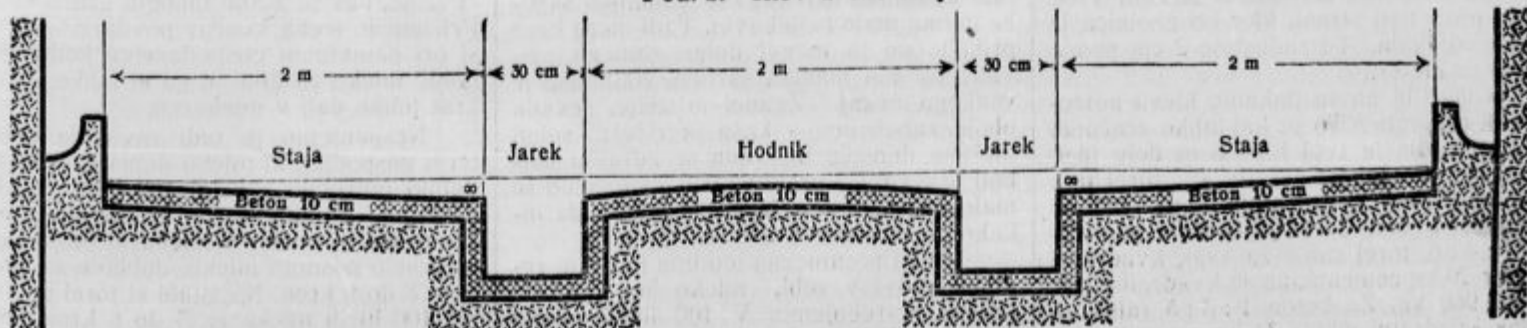
Iz zgornje podobe 1. se vidi prerez gnojničnega jarka, njegova širina je 30 cm, globočina pa 25 cm. Povdarjati moram, da jarkovo dno ne sme biti okroglo, ampak čisto ravno.

Na drugi strani jarka bo hodnik za ljudi in živino. Ta naj bo najmanj 1 m 50

cm širok, nagnjen bo moral biti ravnotako proti jarku, da tudi z njega vsa mokrota v jarek odteka. V hlevih, kjer imajo samo v eni vrsti živino, naj ta hodnik visi samo na eno stran, namreč proti jarku, nikakor pa ne proti zidu, ker bi potem mokrota za zid zatekala. Kjer pa je živina v hlevu v dveh vrstah, tam pa naj bo hodnik po sredi napet, da v oba jarka poleg hodnika odteka gnojnica in druga mokrota v hlevu. V takih hlevih, kjer imajo živino ob obeh straneh, mora tudi hodnik po sredi biti vsaj 2 m širok.

Pod. 2. Hlev z eno stajo.

Pod. 3. Hlev z dvema stajama.

Betoniran tlak v hlevu bodi 10 cm debel, kakor je razvidno na podobi 2. in 3. Napravil boš mešanico 1 : 4 : 6 ali 1 : 5 : 7 ali 1 : 5 : 10; če pa hočeš imeti prav trden in trpežen tlak, boš naredil še bolj močno mešanico: morda 1 : 2 : 4 ali 1 : 3 : 5. Iz zadnjega članka je znano, da pomeni prva številka mero cementa, druga mero peska in tretja mero gramoza. Kolikor manj se primeša cementa, toliko močnejši oziroma debelejši naj bo tlak.

Ko ste beton dobro premešali, tedaj ga pomečete enakomerno po hlevu in ga močno zbijete. Vedno pa je treba imeti vodno vago v rokah in približno 2 m dolgo ravno desko, da se povsod pravilna strmina naredi. Ves tlak mora biti popolnoma raven, brez vsakega hriba in doline.

Kakor ima staja svoj padec, da po njej gnojnica hitro odteka, tako mora tudi gnojnični jarek padati, da v njem gnojnica ne bo zastajala, pač pa naprej tekla na gnojišče.

Ko je beton po hlevu lepo zravnal in gladko potolčen, ga je treba z zidarsko žlico narezati predno se strdi. Tlak namreč ne sme biti gladek, ker bi živini po njem preveč drselo, ampak treba je po njem narediti zarez, da se na njih noga ustavi. Te zarez se napravi ali z zidarsko žlico ali pa se vzame primerno ploščnato železo, katero se s kladivom v beton zatolče kakih 4—5 mm globoko.

Da boš gnojnični jarek pravilno zbetoniral, si napravi iz treh desk žleb, širok 25—30 cm zunanega lica. Položi ta žleb na ono mesto, koder pojde gnojnični jarek in sicer 25—30 cm globoko in ga zabetoniraj z vsake strani do tiste višine, kakor je na eni strani staja in na drugi hodnik. Tega žlebu pa ne smeš z žebli zbiti, ker bi ga potem ne dobil več ven, kajti beton ga z obeh strani močno stisne; le znotraj ga s kratkimi polenci sprij in vse žeblje moraš zabiti na znotrajni strani tega lesenega žlebu, da ga boš lahko v gnojničnem jarku narazen vzel in kos za kosom iz jarka pobral.

Ko si pobral les iz jarka, narediš v njem še 5 cm močno dno in ves jark z močno cementno malto lepo zglaadiš po stenah in po dnu, da bo gnojnico dobro držal in da bo brez ovire po njem tekla.

Ker mora gnojnični jarek padati proti tisti strani, kamor naj gnojnica odteka, naj ravno na tisto stran nekoliko pada tudi ves tlak v hlevu; tako ostane jarek lahko povsod enako globok. Če bi pa tlak napravili popolnoma raven, tedaj bi pa gnojnični jarek bil na enem koncu hleva popolnoma plitev, na drugi strani pa preveč globok. Zato naj cel tlak z jarkom vred pada proti tisti strani, kjer bo gnojnica iz hleva odtekala. Tu zadostuje 2 cm padca na vsak meter.

Koliko bi pa za tlakanje hleva potrebovali cementa? To se kaj lahko zračuna. Vzemimo, da je tvoj hlev 8 m dolg in 6 m širok. Osemkrat šest je 48; torej ima tvoj hlev 48 m² (kvadratnih metrov). Tlak bo debel 10 cm. Če delaš beton v razmerju 1 : 4 : 6, torej rabiš za vsak kvadratni meter 20 kg cementa, za 48 kvadr. metrov torej 960 kg. Za beton 1 : 3 : 5 rabiš za vsak kvadratni meter 24 kg cementa; to-

rej bi ga šlo za 48 m² 1152 kg. Za beton 1 : 5 : 7 pa je na m² treba 16 kg cementa. Iz tega lahko hitro vidiš, koliko te bo vsa naprava stala. Prihodnjič pa povem kaj o jasliah in o gnojišču.

Najcenejša in najboljša hrana.

Otroci se večkrat čudijo nad neumnostjo starega Ezava, ki je prišel enkrat lačen domu, ko je kuhar njegov brat Jakob lečo. Zaželel si je lečo in prodal za eno skledo jedi svoje prvorojenstvo in pravico do glavne dedščine, ki je morala biti precej velika, ker je imel že stari oče Abraham čez 300 hlapcev. Kaj ne, slaba kupčija je bila to.

Vsak si pri tem misli: »Jaz bi pa take neumnosti nikoli ne naredil«. To je že res, gotovo se pa v manjših rečeh ravno tako kaže naša neumnost. Naše telo potrebuje hrane. Vsak dan jemo in pijemo. Vsak pameten človek bo tisto izbral za hrano, kar je zanj pripravno in zdravo, če ima denar, da plača. Norec je pa, kdor dobro prodaja, srednje zametuje in nič vredno kupuje. To se pri nas večkrat zgodi. Veliko se dá za pijačo, veliko za meso, veliko za sladkor, čaj in kavo, mleko pa, detoma tudi zito, v lastno škodo prodajate. — Lepo se je razvilo v zadnjem času pri nas mlekarstvo; na milijone kron dobe ljudje za mlečne izdelke. Zeleti je le, da bi se te prekorne zadrage povsod udomačile. Marsikje se pa opaža, da si domači sami mleka ne privoščijo, da silijo zadržniki vedno vse mleko naprej, vsled česar ne morejo dobro rediti prešičev, ne goveje plemenske živine. Za posneto mleko mnogi, sicer pametni gospodarji, ne marajo, češ, da ni ta voda nič vredna. To so obžalovanja vredne zmote, ki nas silijo, da obrachamo večjo pozornost na najboljšo in najcenejšo hrano — na mleko.

Le pogledite otroka! Samo mleko uživa, prva leta za druge jedi še ne mara. Pri mleku raste, da ga je veselje gledati. Pri odraslih opazujemo ravno to. Kdor veliko mleka porabi, je navadno zdrav in močan. Čudno to ni, ko ima mleko v sebi vse redilne snovi, katerih človeško telo potrebuje. Znano je, da rabi telo kot glavno hrano beljakovino, tolščo in škrob. Če boš jedel samo nezabeljen krompir, ne boš dolgo obstal, ker ima krompir le nekaj beljakovin, toda veliko sladkornega škroba v sebi, tolšče pa prav nič. Same masti tudi ne moreš uživati, ker ji manjka škroba in ima malo beljakovin. Tudi mesa brez prikuhe ne bi mogel dolgo samega uživati, ker mu manjka škroba. Najboljše je vsakega nekaj. Zganci in zelje, seveda oboje zabeljeno — kaša in ričet; sploh mešana domača in hrana se zdravju najbolj prilega. Če pride včasih za tolažbo še malo mesa zraven, je pa še boljše, pa nikakor neobhodno potrebno.

Vsaka posamezna jed ima le nekaj redilnih snovi v sebi, mleko ima pa vse, katere potrebujemo. V 100 litrih mleka je 12,5 % beljakovin, 3,5 % tolšče in 3,6 %

škroba, torej prav vse, kar rabi telo. Gotovo je torej, da bi človek dalj živel ob samem mleku, kakor ob vsaki drugi hrani. Veliko boljše in tečnejša hrana je samo mleko, kakor kruh in voda, o katerih se misli, da bi mogla človeku zadostovati. Še bolj vam prednost mleka pokažejo sledeče številke. Učenjaki so pri vsaki jedi določili, koliko ima redilnih snovi: beljakovin, tolšče in škroba v sebi. Tako so zvedeli, koliko ima kaka jed hranilne vrednosti. Imenovali so to vrednost redilne jednote. Dobili so tako, da ima 100 kilogramov govejega mesa 1380 jednot, 100 kg jaje 960, slanikov 1395, slanine 2619, krompirja 330, ovsene moke 1215, ržene 1060, pšenične 1175, graha 1325 jednot, mastnega sira 2570, svežega mleka 325, posnetega mleka 230 jednot. Pri tem je še nekaj treba pomisliti. Navadno se od hrane, ki jo uživamo, ne porabijo vse redilne snovi. Če hrani primanjkuje ene snovi, je je več treba, da telo dobi potrebni živež. Kri srka hrano v sé, če je vse popolno v redu, kakor sprejemajo drevesa in rastline hrano v sé in rastejo, če jo najdejo zadostno množino v zemlji. Pri večini naše hrane prav mnogo hranilnih snovi nič ne zaleže. Tako pri mesu, kruhu, jajcih, sadju in prav posebno pri krompirju. Nobene hrane pa telo tako popolnoma ne izrabi, kakor mleko. Če torej računamo, naj zadostuje le en zgled, samo redilne snovi pri 1 kg mesa, ki ima 1380 jednot in velja 1 kg 1 K 20 v., kakor meso navadno stane, bi bil 1 kg mleka vreden 28 v. Če pa računimo dejansko porabo v primeri z mesom, je pa 1 liter mleka vreden čez 40 v. Številke so posnete po najnovejših raziskavanjih J. König: »Die menschlichen Nahrungs- und Genussmittel«.

Lahko torej rečemo, da so 3 litri mleka vsaj toliko vredni za hrano, kakor 1 kg govejega mesa. V čudni luči se kaže v tem raziskavanju življenje naših ljudi. Kupujejo čaj in kavo, riž in meso, drago vse plačajo, najboljšo domačo hrano pa dajo prešičem ali jo pošiljajo na tuje, ko si doma niti potrebnega mleka ne privoščijo. To je največja gospodarska neumnost, mi skrbimo za dobro in ceno hrano daljnim mestjanom, ko sebi niti potrebnega ne privoščimo.

Naj se le oddaja mleko in spravlja denar med naše ljudstvo. Če se bo pa zaradi tega mleko odtrgavalo otrokom in ga ne bodo imeli domači za potrebo, potem se bo po razširjenju mlekarstva vzela zdravemu ljudstvu najboljša in najcenejša hrana ter se z grozno silo razširilo pijančevanje, kar se že na mnogih krajih kaže. Pri tem je treba vendar povdarjati, da bi si pri pametnem gospodarstvu lahko pridobili mleko za dom in ga bi lahko še enkrat toliko dali v mlekarno.

Nespametno je tudi rvananje nekaterih gospodinj, ki mleko doma grejejo, da dobijo potrebno zabelo. 100 litrov mleka dá komaj 2 funta masla, vredno skupno 2 kroni. Če to mleko v mlekarini posnamejo in vrnejo posneto mleko, dobiš le za smetano 8 do 9 kron. Na zgubi si torej gotovo pri 100 litrih mleka za 5 do 6 kron. »Saj moramo zabeliti, kaj bodo drugače rekli

ob petkih. Če je enkrat dovoljeno, smeš vsak petek zabeliti s svinjsko mastjo, ki je zate veliko cenejša.

Kjer so mlekarne nekaj časa mleko naprej pošiljale, hočejo ljudje vedno le mleko oddajati, ker se nekaj vinarjev več dobi. Če mlekarne ne more vsega mleka oddati, so nejevoljni in se kregajo čez posneto mleko, »ki ni čisto za nič; grdo je, nagnusno, ker vse skupaj pride v mlekarne, kdo bo tako godljo jedel? Domačim se stidi, še preišči ga ne marajo.« Tako isti sitneži, katerih je povsod nad polovico.

Posneto mleko je za nič? Odkod pa to veš?

Pri posnemanju se vzame mleku le toľšča, vse druge redilne snovi, kakor beljakovine in škrob mu ostanejo. Rekel sem, da ima 230 redilnih enot le posneto mleko. Če bi cenili po redilni vrednosti, bili bi vredni ječmenovi otrobi 100 kg 8-38 K, ovsena moka 9-60 K, ržena moka 10-97 K, sezamove tropine 13-64 K, pšenični otrobi 10-54 K, je vredno posneto mleko 6-40 K in še sama sirotka 2-79 K. To se bo marsikateremu čudno zdelo, pa ti vendar vsakdanja skušnja ravno to potrjuje. Le poglej preišči, bodisi mlade ali stare, kakšni postanejo po mleku. Ko bi bil gospodar toľko pameten, da bi enkrat napravil poizkušnjo in bi dajal enemu preišči vsaki dan več litrov posnetega mleka, drugemu ravno takemu pa ne, in bi izračunal, koliko stane mleko in koliko je preišči čez nekaj mesecev več vreden, bi bilo konec vsakega dvoma. — Zelo se bojim, da bo v mnogih krajih vsled preobčutega odposiljanja mleka opešala preiščevanja, in mesto dobička bomo imeli le škodo v gospodarstvu. Za zdravje in rast preiščev je posneto mleko najboljša hrana, ker ima v sebi vse snovi, katerih žival potrebuje. To velja za stare ravno tako, kakor za mlade. Gotovo je torej, da so vsem gospodinjam ali pa gospodarjem, ki se branijo posnetega mleka in pustijo, da ga v kanale izlivajo, dali enkrat premalo soli, da se ni mogla prav pamet razviti. Isto, kar pri preiščih, velja za rejo dobre goveje plemene živine. — Kjerkoli je mogoče, zahtevajte, da se vam dá posneto mleko nazaj, katerega bote prav z uspehom rabili za živinsko krmo.

Posneto mleko je tudi dobra človeška hrana. Tudi tu velja, kar sem rekel popred, da ima posneto mleko v sebi vse redilne snovi razen toľšče. Ravno tako je, kakor domače posneto. Kako dobra in tečna hrana je kislo mleko poleti, če tudi smetane nima. Nekdaj smo imeli tako mleko in krompir v oblicah za navadno večerjo. Vsem je dobro teknilo. Posneto mleko je pa prav tako.

»Toda gnusi se mi! Ljudje imajo vse sorte roke, umazane krave, grde posode, vse se izmеси in zdaj naj bi človek to jedel?« Čudni ljudje. Kamor prideš delat, povsod boš rad mleko jedel, če ga prineseš na mizo, bodisi v kavi ali samega. V mlekarne se vse tako natančno precedi, kakor tega nobena gospodinja doma ne stori. Če torej eno mleko ni nagnusno, tudi vse skupaj ni. V mestih uživa najvišja gospoda ravno to skupno vaše mleko. Nisem še

bral, da bi se kateremu vzdignilo. Sicer bi pa res nič ne škodilo, če bi vse ženske imele pri molži in mleku malo več snage. Obvarovali bi mlekarne marsikatero škodo. Dal vam bi prav gotovo zdravilo: Kar pri sebi začni! — Čudno je tudi, da so ljudje le pri posnetem mleku natančni, kakor da bi imel posnemaľnik v mlekarne ves gnoj in strup vseh vasi v sebi, ko drugače res marsikje nagnusnega prinesejo.

Naj velja povsod priznано načelo, da moramo imeti doma za ljudi in živino zadosti mlečne hrane. Če moreš posneto mleko dobiti iz mlekarne, vzemi ga vselej z veseljem. Kjer se dosti mleka uživa, nima žganje in pijanstvo prostora. Če hočete matere doseči, da ne bodo vaši otroci pijanci, navadite jih na uživanje mleka.

Zdravje naša glavnica.

Zdravje je za posameznega človeka, kakor tudi za cele narode to, kar glavnica — kapital za bogatino. Od tega kapitala živimo, to se pravi, z močmi ki nam jih daje zdravje, si služimo vsakdanji kruh in delamo za skupen napredek. Biti moramo dobri gospodarji in skrbeti za to, da se ohrani kapital nedotaknjen od roda do roda. Kdor dela drugače, je zapravljivec najhujše vrste, je ubijalec sebe in svojega naroda.

Glavni temelj telesnega zdravja je duševno zdravje: pravost, pošteno krščansko življenje. Kjer tega ni, propada in gineva telesna moč. Nepravost je za človeštvo to, kar vihar in povodenj za naravo: rujeta in podirata najmočnejše dreve in odnašata rodovitno zemljo. To nam najbolj priča francosko ljudstvo, ki niti vojakov za svojo armado ne spravi več skupaj.

Med slovenskim ljudstvom, hvala Bogu, še živi krščanska pravost, ker živi krščanska vernost. Je sicer tudi pri nas že mnogo novih prerokov, ki hočejo uničiti to vernost in namesto krščanske pravosti postaviti na prestol neomejene človeške strasti po starem poganskem načelu. To so naši svobodomisleci, liberalci in socialni demokrati. Toda trdno se zanašamo, da se naše ljudstvo ne bo dalo preslepiti od teh krivih prerokov in ne bo verjelo njih sladkim besedam.

Toda drug sovražnik je, ki je strašno zagospodaril pri nas in dan za dnem izpodjeda zdravje in moč našega naroda: Žganje! Le poglej ga žganjepivca, kako se trese, kako leze v dve gubi, kakšna žalostna pokveka je, ko bi bil drugače lahko kakor hrast na planem! Ej, ko bi naši možje in fantje hoteli enkrat zbrati svoje moči, pa se postaviti v bran temu sovragu in ga iztirati iz slednje hiše in vasi — ali bi zavladalo veselje po naših družinah, ali bi se postavili pred vsem svetom! Saj so naše dežele tako lepe in večinoma rodovitne, zrak zdrav in čist, naš rod krepak in postaven — kaki junaki bi bili lahko! Zato pa proč z žganjem, tem najhujšim zajedavcem našega življenjskega kapitala: zdravja.

Drug, nekoliko manj nevaren sovražnik ljudskega zdravja je: tobak. Dokler so samo stari možakarji kadili svoje pipe, ni bilo nič posebno hudega; toda odkar je skoro v vsaki zakotni vasi trafika, ki prodaja tiste gosposke cigarete, je postal tobak prav vpoštevania vreden škodljivec ljudstva. Saj kadi cigarete sedaj že vsak fantalin, ki mu še izpod nosa teče. To je prvi vir zapravljalivosti, ne le denarja, marveč tudi zdravja, to je prva strast, ki nosi v sebi kati za druge, še pogubnejše. Da je to res, ti pokaže pogled na takega kaččega paglavca: drzno in izzivajoče se ozira v te, pripravljen zakleti in te opsovati, ako izpregovoriš karajočo besedo. Na njegovem obrazu je zarisana surovost in nesramnost, pa tudi telesna piškavost. Hrope in pokašľuje ko star naduhar — iz njega ne bo nič prida, če očetova šiba v pravem času ne poseže vmes. Na Angleškem od 1. aprila letos ne sme nihče kaditi, ki ni dopolnil 16. leta, in če policaj koga zasači na ulici, mu sme — in celo mora — takoj odvzeti cigareto in vse kadijske priprave, ki jih najde pri njem. Taka postava bi tudi pri nas bila prav umestna.

Pa ne samo žganje in tobak sta kriva, da naš rod hira in peša, marveč krive so tudi v marsičem naše ženske. Vsa čast in vse spoštovanje pred starejšimi gospodinjami, ki so bile in so več ali manj še na svojem mestu; toda naše mlajše žensstvo se obrača vedno bolj na kriva pota. Vedno bolj se skuša odtezati kmečkemu delu, vedno bolj postaja razvajeno in mehkužno po kavi, vedno bolj si izbira mestni kroj za svojo obleko.

Za človeško telo ni boljšega ko močno, krepko delo v svobodni naravi — na čistem zraku in topleni solncu. Človek, ki se nikoli pošteno ne razgiblje in ne spoti, je kakor iz testa, mehak in občutljiv, siten in izbirljen. Seveda tistim, ki morajo delati »z glavo«, kakor pravimo, te mehkužnosti ne smemo zameriti, čeprav bi si tudi oni lahko pomagali s telovadbo, hojo itd. Toda da se je d. našega kmečkega žensstva začel bat in ogibati težkega, a zdravega in potrebnega kmečkega dela, to pa je neodpuštno.

Da pa našim dekletom delo na polju vedno manj diši, ni krivo samo predrugačeno mišljenje, želja po gosposkem življenju, marveč tudi neprimerna hrana, zlasti kava. Tega tujega in dragega pridelka se je naše žensstvo tako navadilo, da sploh za drugo ne mara. Samo kavo bi kakšna cel dan srebal. Seveda se ji potem prav nič ne ljubi trdo delati; saj kava ne le da ne daje telesu nikakih moči, marveč mu jih še izpija in uničuje. Ako je kava močna, potem silno slabo vpliva na delovanje srca, ako pa je vodena in je zato seveda toľko več spiješ, si pa z njo oslabiš želodec. Edino primerna bi bila kava za popoldansko južino, to pa tudi le tedaj, če ni kislega mleka pri hiši.

Velika ovira pri kmečkem delu je tudi neprimerna obleka. Kako češ delati, ko pa te obleka veže na vseh straneh in dobro več, da ti lahka mestna bluza gre na »franje«, ako se nekoliko krepkeje zga-neš. Pa tudi sama na sebi je ta obleka

zdravju škodljiva, ker utesnuje telo in notranje dele telesa ter zabranjuje pravilno delovanje želodca, pljuč, srca itd. Taka ozka obleka je pravi trinog ženskega telesa in zdravja. To mi mora potrditi vsaka ženska, če hoče biti odkritosrčna.

Ženska obleka je sploh prav nesrečno sestavljena in izbrana; toda kmečko žensko si je preje vedelo pomagati, ko je nosilo vsa krila na »modere«. Tako so vso težo obleke nosile rame in je želodec bil lahko docela neoviran. Pri novi modi pa mora biti krilo napravljeno na pas — že radi bluze. Da pa krilo dol ne leze, je treba seveda prav tesnega pasu; bluzja je tudi ozka in tesna in navadno mnogo krajša, nego je život v resnici. Vsled take nesmiselne obleke nastane med notranjimi deli telesa taka gneča, da drug drugega tišče in ovirajo in ni prav nikako čudo, če ženski prihaja slabo, jo boli glava itd. Koliko žensk — zlasti mladih mater — resno zbolijo prav vsled neprimerne obleke.

Pa ne samo zgornja, marveč tudi spodnja ženska obleka je neprimerna in nepraktična. Saj ne varuje niti pred prehladom, niti pred prahom, in ravno tako ko zgornja pretiska in otežuje želodec.

Po velikih mestih so izobražene žene v družbi z zdravniki in umetniki sklicale posebna posvetovanja o izboljšanju ženske obleke — zgornje in spodnje. Potem so se priredile velike razstave za tako izboljšano — ali kakor se učeno pravi — reformno obleko. Glavni znak tega kroja obstoji v tem, da teže obleke nosijo rame ter je telo popolnoma neovirano v njej; spodnja obleka pa je zaprta.

Našemu kmečkemu žensktvu ni treba drugega, ko da se vrne k prejšnji pametni noši, da nosi krila na »modere«, čez pa bolj ohlapne jopice. Na spodnja krila pa naj si vsaj prišije navadne naramnice, kakor jih napravimo otrokom. Sicer pa naj bi naša vrsta S. K. S. Z. v svojem tečaju za šivanje skušala najti zdravstvu, praktičnosti in okusnosti odgovarjajoč krov za kmečko žensko obleko — najbolje na podlagi narodne noše. To bi bila gotovo jako hvaležna naloga.

S tem smo se dotaknili nekaj splošnih točk, ki so važne za zdravje našega kmečkega ljudstva. Razven tega je seveda še mnogo drugih stvari, ki so važne za zdravje. O hrani smo že govorili, prihodnjič pa se ozremo na snago. I. K.

Očetovo pismo.

V nedeljo popoldne po krščanskem nauku so se zbrala dekleta, kakor navadno, v izobraževalnem društvu, da nekoliko pogledajo v časopise in izmenjajo knjige. Tudi Mohorčeva Helena si je hotela zopet izbrati kaj lepega za čitanje ob večerih, a ž njo je šlo malo težko. Čitala je namreč pridno od malega, in v društveni knjižnici skoraj ni bilo več najti knjige, ki bi ji še ne bila znana. Zato je tembolj težko čakala začetkom vsakega meseca nove številke »Dom in Sveta«. Danes se je že odločila, da vzame zopet kak

Krnsnikov spis, čeprav jih je že vse prečitala, kar vstopi domači župnik in ji pravi:

»Helena, danes ne jemlji s sabo nobene knjige. Imam nekaj drugega zate. Predno greš domov, se oglasi pri meni v župnišću.«

Ko je župnik zopet odšel, so tovarišice obstopile Heleno in radovedno vpraševale: »Ali kaj veš, zakaj te kličejo gospod župnik?«

»Ne, prav nič ne vem.«

»Saj nam boš povedala potem, kaj ne?«

»Zakaj ne, če se bo tudi vas tikalo.«

»O ta Helena, kako hoče vedno modra biti! No, pa saj si res dobro dekle, in me te imamo radi, čeprav nas menda včasih malo postrani gledaš, ker nismo tako izobražene, kakor ti. Torej le hitro pojdi k gospodu župniku, da zveš, kaj te ondi čaka. Me te bomo počakale pri kapelici.«

Helena je odšla v župnišče in s tresočo roko potrkala pri župniku. Takoj ji je ta sam odprl vrata in jo prijazno povabil v sobo:

»Le kar naprej, Helena. Tu, glej, se vsedi.«

Helena je bila v zadregi in rdečica jo je oblivala. Ni sicer imela nič takega na vesti, da bi se ji bilo treba bati sicer res strogega župnika. Toda imela je pred njim vedno neko posebno spoštovanje in si je njegovo dobrohotno prijaznost štela v nezasluzeno čast.

Župnik se je vsedel k svoji pisalni mizi in Helena mu je sedela ravno nasproti. Odprl je nek predal, vzel iz njega veliko zapečaten pismo ter ga položil predse. Potem se je ozrl na Heleno in ji rekel:

»Koliko si stara, Helena?«

»Ravno danes sem spolnila dvajseto leto; včeraj je bil moj god.«

»Dobro. — Vidiš, Helena, danes je važen dan zate. Ko je tvoj oče pred petnajstimi leti sprevidel, da je to zadnja pomlad, ki jo doživi, napisal je zate tole pismo in mi ga izročil s prošnjo, da ga spravim in skrbim za to, da ga dobiš v roke, ko dopolniš svoje dvajseto leto. Rad sem mu to obljubil, saj je bil plemenit mož. — učitelj po božji volji. Obljubil sem mu tudi, da bom pazil na tvojo vzgojo in tvoj dušni blagor in sem tudi storil, kolikor sem mogel, ne da bi kratil pravice tvoje stare matere, kateri te je oče na smrtni postelji izročil. Upam, da je oče gori v nebesih zadovoljen s tabo in tako tudi z mano.

Mislím, da te poznam docela, in sem te vesel. Morda tiči v tebi nekoliko preveč ponosa in samozvesti — no, upam pa, da je dobrota tvojega srca večja in tvoj razum jasnejši, nego da bi ti ta poteza mogla izkvariti značaj. Sicer pa je pravi deklški ponos kakor trnjeva meja okoli cvetličnega vrta, in zato tudi nisem hotel v tem oziru vplivati nate. Vendar pa te ob tej priložnosti opozarjam, da vedno paziš na razliko, ki obstoji med pravim, plemenitim ponosom, ki v resnici ni drugega, ko zavest človeškega, in še posebno deklškega dostojanstva, — in pa med puhlo ošabnostjo, ki se šopiri pred svetom in

zaničuje bližnjega. Drugih naukov ti tu ne bom dajal, saj redno zahajaš h krščanskemu nauku; za to sem pa tudi poskrbel, da si z malega vzljubila čitanje, kakor mi je naročil tvoj oče.

Torej, draga Helena, tu ti izročam dragocen dar, ki ti ga je namenil oče. Obstoji sicer samo iz drobno pisanih vrstic, a pomisli, da je te vrstice pisala očetova roka, da jih je narekovala njegova velika ljubezen do tebe, da jih je zamislil njegov čisti in jasni duh. Plemenitega moža hči si, njegov spomin ti bodi dražji ko največja dota.«

Helena je vstala in s tresočo roko sprejela očetovo pismo, na katero sta kapnili dve vroči hvaležni solzi... Stisnila je k srcu, hvaležno poljubila župniku roko in po ovinkih odhitela domu. V tem trenutku ni hotela srečati nikogar in z nikomur govoriti — njene dušne oči so le gledale drago podobo očetovo. V očigled te podobi, s temi prekipevajočimi čustvi hoče prečitati drage očetove vrstice, da se vsaka beseda zariše globoko v dušo, da je nikdar več ne pozabi.

Prišedša domu se takoj zapre v svojo sobico, postavi par hiopv pred Marijino podobo in potem odpre pismo. Glasilo se je tako-le:

»Moji hčerki Heleni!

Drago dete! Ko dobiš te vrstice v roke — ako doživiš — bo truplo tvojega očeta že davno strolmelo. A nič ne dé — saj je duh, ki oživlja, in ta duh naj ti govori iz teh vrstic.

Čutim, da me je moja stara spremenilavalka — jetika, privedla tik do groba in da ni več daleč čas, ko se zgrudim vanj. Hudo mi je ob tem spoznanju, ker sem tako malo mogel koristiti svojemu bližnjemu, tako malo načrtovati uresničiti. Pazate, dete, bi še tako rad živel, te čuval in vzgojeval ko rožo na vrtu, da bi vzrasla in se razcvetela v veselje in srečo vseh, ki bi te obdajali. Toda Bog je namenil drugače — Njegova volja se zgodi!

• • •

Ko je ob tvojem rojstvu umrla tvoja mati, sem skoro obupal. Navajen sem bil sicer trpljenja od mladega in sem bil vedno skromen v svojih željah nasproti življenju. Dž pa mi smrt iztrga ljubljeno ženo že prvo leto in bi moral ostati z malim detetom sam, ko sem toliko nadej in načrtov stavil na naše skupno družinsko življenje — tega nisem mogel pojmiti. Hotel sem umreti in storiti konec nadaljnjim duševnim mukam. Toda tisti hip že se je oglašil v meni svarilen glas: Komu hoče uiti in kam? Ali ni Bog, ki te tepe? Brez njegove vednosti in volje ne kane rosnakapljica z veje — koliko manj še premine človeško življenje! V Njegovih rokah je veselstvo, ko droben črvč na dlani človeka — kako brezumno je, se Njemu upirati! In potem pa — ali si sam, ki trpiš? Ali ne trpe milijoni okolu tebe, ali ne trpi vse, kar je živga v stvarstvu? Ali ni trpel celo Sin človekov? Do dna je izpil kelih vseh človeških dušnih in telesnih muk, neizmerno pomnoženih po Njegovem božjem bistvu. In ti se upiraš! Pogledaj okolu sebe: Koliko ljudi vidiš tavati v

nevednosti in nepoštenosti, koliko se jih valja v grdih strasteh in koliko jih živi v nesmiselnem, nesrečnem brezboštvu. Vprašam te, ali ni dušna tema, dušno razhajanje — ali ni greh hujši od vseh drugih nesreč, ki morejo človeka zadeti? A — kako bogat si na dušnih blagih! V jesni zveži si ostal doslej s svojim Stvarnikom, ves svet si gledal ožarjen z Njegovim večnim umom, z Njegovo božjo dobroto. V tem žaru se ti je zdel tudi majhen greh tako grd, tako nesmiseln, da si se ga ogibal bolj ko strupene kače. Kolikokrat si sam pri sebi ponavljal: Zaradi kratke naslade, zaradi nebrzdanih črtov jeze, napuha itd. naj bi izgubil solnce svojega življenja — svojega Boga! Ne, ne, tega ne, samo tega ne, pa naj pride kakoli! In sedaj hočeš uiti temu svojemu Bogu; radi nesreče, ki zadene toliko drugih, mu hočeš odpovedati pokorščino in napraviti z njim večno sovraštvo? Kaj misliš!

Tako mi je govoril moj angel varuh. In že sem klečal in jokal kakor malo dete — klečal pred tvojo zibelko in te poljubljal. Vroče sem prosil Boga odpuščanja radi trenutnega upora, potem pa sem molil — molil zate, za tvojo mater, zase in za ves svet. Vstal sem potolažen in udan.

To so bili najbridkejši trenotki mojega življenja; toda ravno v njih mi je najjasnejše stopilo pred oči spoznanje, da je največje — da, edino zlo na svetu greh, da je vse drugo trpljenje, ki tare človeštvo, le posledica, le sad greha, in sicer že prvega greha v raju. A nobena bolezen, nobena izguba, nobena bolečina se ne da primerjati z neskončno grozoto greha. To je najhujše gorje, ki tlači človeštvo.

Toda nisem ostal pri tem spoznanju, marveč sem razmišljal dalje: Ako je greh največje zlo, potem je dolžan vsak človek z vsemi močmi boriti se proti njemu, in sicer ne samo za svojo osebo; saj ni nihče sam zase na svetu. Vsi ljudje smo kakor krvni bratje po svojem Stvarniku, ki je eden, in po svojem končnem cilju, ki je podobnost z Bogom v življenju in združitev z Njim po smrti. V imenu tega bratstva in v dosego tega cilja moramo delati vsi za enega, eden za vse.

Sedaj pa, Helena, umevaj me dobro: Dokler bodo človeštvo rodile slabe žene, dokler bodo otroci že s sabo na svet prinašali grehe starišev, to se pravi: nagnenje do teh grehov, ki se nedvomno podeduje, in dokler bodo matere same sejale v srca svojih otrok laž, napuh, jezo, sovraštvo, poželjivost, sebičnost, nesramnost itd. — bodisi z zgledom ali celo z naukom — toliko časa bo vsaj v splošnosti boj proti grehu silno težak, skoraj brezupen. Le dobre, čiste matere bodo človeštvo grehu otele.

Zato, vidiš, draga hčerka, me je ob tvoji zibelki, ko si nedolžna in z Bogom v svojem majem srcu ležala pred mano, navdala ena velika, silna želja: da bi v tebi vzgojil tako vzorno, čisto mater. O, bolj sem hotel čuvati nad čistostjo tvojega srca, bolj sem ga hotel krasiti z najlepšimi cvetkami kreposti, bolj ga zavarovati pred sovražnikom dobrega, kakor če bi te bil namenil za samostanski vrt . . .

Visoka je sicer cena devišstva, a svet bolj potrebuje čistih mater. Sicer pa — ali se ne da združiti oboje?

Zakaj je podoba Gospodove matere tako neizmerno ljuba in draga človeškemu rodu, tako vzvišena nad vse drugo? Meni se zdi, da zato, ker je bila ona devica in mati ob enem, ker sta se v njej združila oba najvišja pojma ženske osebnosti: devišstvo in materinstvo. Res je v polnem pomenu besede bilo to le pri Božji materi mogoče, a v gotovih mejah more in mora vsaka mati biti deviška.

Od vsega početka bi se ženska morala pripravljati na svoj vzvišeni poklic: materinstvo. To pa ne morda le s tem, da bi se naučila kuhati in šivati; sicer je tudi to potrebno in koristno, a glavna stvar stoji mnogo višje. Mislim notranjo, duševno pripravo.

Mnogokrat premišljam, kako lahko miselno stopajo navadno dekleta v zakon; niti ne sanja se jim, kako svet, vzvišen, pa tudi kako težak in odgovornosti poln poklic so si izvolile. In vendar noben stan na svetu ni tako važen ko zakonski stan, na katerem temelji družina. Svet bi brez urejenega družinskega življenja ne mogel obstati, vse bi moralo propasti. In glej — tisti, ki v družini tri vogle podpira — to je mati. Materin vpliv je v družini merodajen, pa naj mož ženo še toliko zatira ali izkuša njen vpliv, če je slab, izboljšati in omejiti. Kakor je v materinem srcu, tako je v družini, tako je njeno ozračje, taka je notranjost otrok. Kakoršen duh pa na splošno veje v družinah, tak tudi v ostalem svetu.

Kako važna in velika je torej naloga matere! V njene roke je položena sreča ali nesreča ne le njenih otrok, marveč tudi njihovih potomcev in drugih oseb, ki pridejo pod njih vpliv. Ako bi nevesta, ki stopa pred oltar, vse to dobro premislila, potem, mislim, bi se ji po poroki ne ljubilo plesati! Strah bi ji moralo biti strahne odgovornosti, ki jo čaka, in spoznala bi, kako velika bi morala biti krepost njene duše, da bi pred Bogom in ljudmi dobro izvrševala svojo materinsko nalogo.

Ni je čednosti, ki bi je mati nujno ne potrebovala, in ni greha, ki bi po njej ne bil usoden za njene otroke. Čista, pobožna in ponižna ko samostanska devica, a ob enem pogumna in močna, zaupajoča v Boga, mora nevesta stopiti s svojim izvoljencem pred oltar; potem bo njena duša ostala čista in deviška tudi v materinstvu, potem bodo otroci videli v njej neko vzvišeno, sveto bitje, in njena podoba bo v njihovih srcih gorela ko večna luč . . . O, blažena taka mati, blažena družina in blažen svet, če bodo take matere vladale na njem!

Toda ne smem zamočati, da nam more take matere dati le globlja izobrazba, iz katere se rodi globlje spoznanje božjih in življenjskih resnic. Zato sem naprosil gospoda župnika, da skrbi za to, da se vzbudi v tebi, draga hčerka, želja po izobrazbi in da Ti daje primernih navodil in knjig, da ne zaideš morda na tisto pot površne, lahkomiselne izobrazbe, ki hlepi za zunanjim bleskom in lahkim, brezdelnim življenjem. Take izobrazbe in

takega življenja te Bog obvaruj! Zato sem tudi poskrbel, da ostaneš na deželi, kjer je življenje mnogo naravnejše in lepše ko v mestu. Kolika dobrota je, draga hčerka, biti vedno sredi božje narave, nad katero plove duh Stvarnikov! In kako častno in prijetno je služiti materi zemlji! O, kako velika in globoka je ljubezen, ki diha iz zemlje človeku, ki klije iz trav, cvetk in sadežev! Nekoč sem bil v veliki podzemski jami na Krasu, v kateri je živel sv. Sicerb. Sem hodijo ljudje na božjo pot, potem pa si za spomin jeml'o s sabo koščke kapnikov, ki jih odbijajo s stropa in sten. Ti udarci votlo done po jami, in meni se je zdelo, da trgajo ljudje osrčje zemlje, — a ona, kakor prava, junaška, ljubezni polna mati se ne zgane, se ne umika, marveč le komaj slišno ječi in šepeta: »Le vzemite si, otroci!« Tako spoštovanje in taka ljubezen do zemlje me je prevzela, da sem v temnem kotu s solzami v očeh poljubil tla.

Sedaj boš razumela, hčerka, da sem želel, da ostaneš na kmetih in te pustil pri dobri, stari materi. Mislim, da ti večje sreče nakloniti ne morem. Moja edina, vroča želja je, da vzrasteš krepka na duhu in telesu, da vzljubiš zemljo in kmečki dom tako, da bi ga za nič na svetu zamenjati ne hotela. Potem boš tudi dobra gospodinja in dobra mati in tako vredna, da te blagruje ves svet.

Le eno ti polagam na srce: Pazi, da bo mladenič, s katerim bi imela stopiti pred oltar, v polni meri vreden tvoje ljubezni in tvojega spoštovanja. Ne udaj se usmišljenju ali praznim nadam, da se bo n. pr. mladenič, ki se je od mladega opijal in bil surov, v zakonu spremenil; to so silno redki slučajji. Ka' ti svojega človeka sleči in drugega obleči — to je najtežje delo, ki se malokomu posreči. Ako si sama čista in dobra, imaš pravico zahtevati to tudi od svojega ženina. Drži torej svoje srce v oblasti z vsega početka in imej neprestano pred očmi resnico, da se vse zle lastnosti starišev podedujejo na otroke.

S tem končujem in te blagosloviljam! Bog s teboj!

Tvoj

te ljubeči oče

I. M. »

Lep, bogastev poln svet se je odprl Heleni po očetovem pismu. Ni sicer še vsega natančno razločevala, kar se je nahajalo v njem, a toliko je bilo gotovo: dobra, poštena mora ostati, da, postati mora še boljša, da bo vredno bivati v tem veličastnem svetu. Z grozo jo je napolnila hipna misel, kaj bi morala čutiti v tem trenutku, ako bi bila razbrzdana, malovredna. Umreti bi morala od sramu in obupa. A ona je bila ravno to jutro zopet pri Gospodovi mizi, v njenem srcu kraljuje velika sladkost . . . Hvaležno in proseče se je ozrla v podobo Brezmadežne, njene ustnice so šepetale vroče molitev.

Potem je Helena poljubila očetovo pismo in ga spravila k traku Marijinemu — to sta odslej njeni najdražji svetinji.

J. K.

zdravju škodljiva, ker utesnuje telo in notranje dele telesa ter zabranjuje pravilno delovanje želodca, pljuč, srca itd. Taka ozka obleka je pravi trinog ženskega telesa in zdravja. To mi mora potrditi vsaka ženska, če hoče biti odkritosrčna.

Ženska obleka je sploh prav nesrečno sestavljena in izbrana; toda kmečko žensko si je preje vedelo pomagati, ko je nosilo vsa krila na »moderc«. Tako so vso težo obleke nosile rame in je želodec bil lahko docela neoviran. Pri novi modi pa mora biti krilo napravljeno na pas — že radi bluže. Da pa krilo dol ne leze, je treba seveda prav tesnega pasu; bluza je tudi ozka in tesna in navadno mnogo krajša, nego je život v resnici. Vsled take nesmiselne obleke nastane med notranjimi deli telesa taka gneča, da drug drugega tišče in ovirajo in ni prav nikako čudo, če ženski priha slabo, jo boli glava itd. Koliko žensk — zlasti mladih mater — resno zbolijo prav vsled neprimerne obleke.

Pa ne samo zgornja, marveč tudi spodnja ženska obleka je neprimerna in nepraktična. Saj ne varuje niti pred prehladom, niti pred prahom, in ravno tako ko zgornja pretiska in otežuje želodec.

Po velikih mestih so izobražene žene v družbi z zdravniki in umetniki sklicale posebna posvetovanja o izboljšanju ženske obleke — zgornje in spodnje. Potem so se priredile velike razstave za take izboljšane — ali kakor se učenost pravi — reformno obleko. Glavni znak tega kroja obstoji v tem, da teže obleke nosijo rame ter je telo popolnoma neovirano v njej; spodnja obleka pa je zaprta.

Našemu kmečkemu žensktvu ni treba drugega, ko da se vrne k prejšnji pametni noši, da nosi krila na »moderc«, čez pa bolj ohlapne jopice. Na spodnja krila pa naj si vsaj prišije navadne naramnice, kakor jih napravimo otrokom. Sicer pa naj bi naša vrta S. K. S. Z. v svojem tečaju za šivanje skušala najti zdravstvu, praktičnosti in okusnosti odgovarjajoč krov za kmečko žensko obleko — najbolje na podlagi narodne noše. To bi bila gotovo jako hvaležna naloga.

S tem smo se dotaknili nekaj splošnih točk, ki so važne za zdravje našega kmečkega ljudstva. Razven tega je seveda še mnogo drugih stvari, ki so važne za zdravje. O hrani smo že govorili, prihodnjič pa se ozremo na snago. I. K.

Očetovo pismo.

V nedeljo popoldne po krščanskem nauku so se zbrala dekleta, kakor navadno, v izobraževalnem društvu, da nekoliko pogledajo v časopise in izmenjajo knjige. Tudi Mohorčeva Helena si je hotela zopet izbrati kaj lepega za čitanje ob večerih, a ž njo je šlo malo težko. Čitala je namreč pridno od malega, in v društveni knjižnici skoraj ni bilo več najti knjige, ki bi ji še ne bila znana. Zato je tembolj težko čakala začetkom vsakega meseca nove številke »Dom in Sveta«. Danes se je že odločila, da vzame zopet kak

Krnsnikov spis, čeprav jih je že vse prečitala, kar vstopi domači župnik in ji pravi:

»Helena, danes ne jemli s sabo nobene knjige. Imam nekaj drugega zate. Predno greš domov, se oglasi pri meni v župnišču.«

Ko je župnik zopet odšel, so tovarišice obstopile Heleno in radovedno vpraševale: »Ali kaj veš, zakaj te kličejo gospod župnik?«

»Ne, prav nič ne vem.«

»Saj nam boš povedala potem, kaj ne?«

»Zakaj ne, če se bo tudi vas tikalo.«

»O ta Helena, kako hoče vedno modra biti! No, pa saj si res dobro dekle, in me te imamo radi, čeprav nas menda včasih malo postrani gledaš, ker nismo tako izobražene, kakor ti. Torej le hitro pojdi k gospodu župniku, da zveš, kaj te ondi čaka. Me te bomo počakale pri kapelici.«

Helena je odšla v župnišče in s tresočo roko potrkala pri župniku. Takoj ji je ta sam odprl vrata in jo prijazno povabil v sobo:

»Le kar naprej, Helena. Tu, glej, se vsedi.«

Helena je bila v zadregi in rdečica jo je oblivala. Ni sicer imela nič takega na vesti, da bi se ji bilo treba bati sicer res strogega župnika. Toda imela je pred njim vedno neko posebno spoštovanje in si je njegovo dobrohotno prijaznost štela v nezasluzeno čast.

Župnik se je vsedel k svoji pisalni mizi in Helena mu je sedela ravno nasproti. Odprl je nek predal, vzel iz njega veliko zapečateno pismo ter ga položil predse. Potem se je ozrl na Heleno in ji rekel:

»Koliko si stara, Helena?«

»Ravno danes sem spolnila dvajseto leto; včeraj je bil moj god.«

»Dobro. — Vidiš, Helena, danes je važen dan zate. Ko je tvoj oče pred petnajstimi leti sprevidel, da je to zadnja pomlad, ki jo doživi, napisal je zate tole pismo in mi ga izročil s prošnjo, da ga spravim in skrbim za to, da ga dobiš v roke, ko dopolniš svoje dvajseto leto. Rad sem mu to obljubil, saj je bil plemenit mož. — učitelj po božji volji. Obljubil sem mu tudi, da bom pazil na tvojo vzgojo in tvoj dušni blagor in sem tudi storil, kolikor sem mogel, ne da bi kratil pravice tvoje stare matere, kateri te je oče na smrtni postelji izročil. Upam, da je oče gori v nebesih zadovoljen s tabo in tako tudi z mano.

Mislím, da te poznam docela, in sem te vesel. Morda tiči v tebi nekoliko preveč ponosa in samozvesti — no, upam pa, da je dobrota tvojega srca večja in tvoj razum jasnejši, nego da bi ti ta poteza mogla izkvariti značaj. Sicer pa je pravi deklški ponos kakor trnjeva meja okoli cvetličnega vrta, in zato tudi nisem hotel v tem oziru vplivati nate. Vendar pa te ob tej priložnosti opozarjam, da vedno paziš na razliko, ki obstoji med pravim, plemenitim ponosom, ki v resnici ni drugega, ko zavest človeškega, in še posebno deklškega dostojanstva, — in pa med puhlo ošabnostjo, ki se šopiri pred svetom in

zaničuje bližnjega. Drugih naukov ti tu ne bom dajal, saj redno zahajaš h krščanskemu nauku; za to sem pa tudi poskrbel, da si z malega vzljubila čitanje, kakor mi je naročil tvoj oče.

Torej, draga Helena, tu ti izročam dragocen dar, ki ti ga je namenil oče. Obstoji sicer samo iz drobno pisanih vrstic, a pomisli, da je te vrstice pisala očetova roka, da jih je narekovala njegova velika ljubezen do tebe, da jih je zamislil njegov čisti in jasni duh. Plemenitega moža hči si, njegov spomin ti bodi dražji ko največja dota.«

Helena je vstala in s tresočo roko sprejela očetovo pismo, na katero sta kapnili dve vroči hvaležni solzi... Stisnila je je k srcu, hvaležno poljubila župniku roko in po ovinkih odhitela domu. V tem trenutku ni hotela srečati nikogar in z nikomur govoriti — njene dušne oči so le gledale drago podobo očetovo. V očigledni podobi, s temi prekipevajočimi čustvi hoče prečitati drage očetove vrstice, da se v vsaka beseda zariše globoko v dušo, da je nikdar več ne pozabi.

Prišedša domu se takoj zapre v svojo sobico, postavi par hiopv pred Marijino podobo in potem odpre pismo. Glasilo se je tako-le:

»Moji hčerki Heleni!

Drago dete! Ko dobiš te vrstice v roke — ako doživiš — bo truplo tvojega očeta že davno strohnelo. A nič ne dé — saj je duh, ki oživlja, in ta duh naj ti govori iz teh vrstic.

Čutim, da me je moja stara spremljevalka — jetika, privedla tik do groba in da mi več daleč čas, ko se zgrudim vanj. Hudo mi je ob tem spoznanju, ker sem še tako malo mogel koristiti svojemu bližnjemu, tako malo načrtov uresničiti. Pa zate, dete, bi še tako rad živel, te čuval in vzgojeval ko rožo na vrtu, da bi vzrasla in se razevela v veselje in srečo vseh, ki bi te obdajali. Toda Bog je namenil drugače — Njegova volja se zgodi!

• • •

Ko je ob tvojem rojstvu umrla tvoja mati, sem skoro obupal. Navajen sem bil sicer trpljenja od mladeža in sem bil vedno skromen v svojih željah nasproti življenju. Dž pa mi smrt iztrga ljubljeno ženo — že prvo leto in bi moral ostati z malim detetom sam, ko sem toliko nadej in načrtov stavil na naše skupno družinsko življenje — tega nisem mogel pojmiti. Hotel sem umreti in storiti konec nadaljnim duševnim mukam. Toda tisti hip že se je oglašil v meni svarilen glas: Komu hočeš uiti in kam? Ali ni Bog, ki te tepe? Brez njegove vednosti in volje ne kane rosnja kapljica z veje — koliko manj še premine človeško življenje! V Njegovih rokah je veselstvo, ko droben črvč na dlani človeka — kako brezumno je, se Njemu upirati! In potem pa — ali si sam, ki trpiš? Ali ne trpe milijoni okolu tebe, ali ne trp vse, kar je živega in stvarstva? Ali ni trpel celo Sin človekov? Do dna je izpil kelih vseh človeških dušnih in telesnih muk, neizmerno pomnoženih po Njegovem božjem bistvu. In ti se upiraš! Pogledj okolu sebe: Koliko ljudi vidiš tavati v

nevednosti in nepoštenosti, koliko se jih valja v grdih strasteh in koliko jih živi v nesmiselnem, nesrečnem brezboštvu. Vprašam te, ali ni dušna tema, dušno razdejaje — ali ni g r e h hujši od vseh drugih nesreč, ki morejo človeka zadeti? A ti — kako bogat si na dušnih blagih! V tesni zvezi si ostal doslej s svojim Stvarnikom, ves svet si gledal ožarjen z Njegovim večnim umom, z Njegovo božjo dobroto. V tem žaru se ti je zdel tudi majhen greh tako grd, tako nesmiseln, da si se ga ogibal bolj ko strupene kače. Kolikokrat si sam pri sebi ponavljal: Zaradi kratke naslade, zaradi nebrzdanih črtov jeze, napuha itd. naj bi izgubil solnce svojega življenja — svojega Boga! Ne, ne, tega ne, samo tega ne, pa naj pride kakoli! In sedaj hočeš uiti temu svojemu Bogu; radi nesreče, ki zadene toliko drugih, mu hočeš odpovedati pokorščino in napraviti z njim večno sovraštvo? Kaj misliš!

Tako mi je govoril moj angel varuh, in že sem klečal in jokal kakor malo dete — klečal pred tvojo zibelko in te poljubljal. Vroče sem prosil Boga odpuščanja radi trenutnega upora, potem pa sem molil — molil zate, za tvojo mater, zase in za ves svet. Vstal sem potočažen in udan.

To so bili najbridkejši trenutki mojega življenja; toda ravno v njih mi je najjasnejše stopilo pred oči spoznanje, da je največje — da, edino zlo na svetu g r e h, da je vse drugo trpljenje, ki tare človeštvo, le posledica, le sad greha, in sicer že prvega greha v raju. A nobena bolezen, nobena izguba, nobena bolečina se ne dá primerjati z neskončno grozoto greha. To je najhujše gorje, ki tlači človeštvo.

Toda nisem ostal pri tem spoznanju, marveč sem razmišljal dalje: Ako je greh največje zlo, potem je dolžan vsak človek z vsemi močmi boriti se proti njemu, in sicer ne samo za svojo osebo; saj ni nihče sam zase na svetu. Vsi ljudje smo kakor krvni bratje po svojem Stvarniku, ki je eden, in po svojem končnem cilju, ki je podobnost z Bogom v življenju in združitev z Njim po smrti. V imenu tega bratstva in v dosego tega cilja moramo delati vsi za enega, eden za vse.

Sedaj pa, Helena, imevaj me dobro: Dokler bodo človeštvo rodile slabe žene, dokler bodo otroci že s sabo na svet prinašali grehe starišev, to se pravi: nagneje do teh grehov, ki se nedvomno podedujejo, in dokler bodo matere same sejale v srca svojih otrok laž, napuh, jezo, sovraštvo, poželjivost, sebičnost, nesramnost itd. — bodisi z zgledom ali celo z naukom — toliko časa bo vsaj v splošnosti boj proti grehu silno težak, skoraj brezupen. Le dobre, čiste matere bodo človeštvo grehu otele.

Zato, vidiš, draga hčerka, me je ob tvoji zibelki, ko si nedolžna in z Bogom v svojem malem srčecu ležala pred mano, navdala ena velika, silna želja: da bi v tebi vzgojil tako vzorno, čisto mater. O, bolj sem hotel čuvati nad čistostjo tvojega srca, bolj sem ga hotel krasiti z najlepšimi cvetkami kreposti, bolj ga zavarovati pred sovražnikom dobrega, kakor če bi te bil namenil za samostanski vrt . . .

Visoka je sicer cena devišstva, a svet bolj potrebuje čistih mater. Sicer pa — ali se ne da združiti oboje?

Zakaj je podoba Gospodove matere tako neizmerno ljuba in draga človeškemu rodu, tako vzvišena nad vse drugo? Meni se zdi, da zato, ker je bila ona devica in mati ob enem, ker sta se v njej združila oba najvišja pojma ženske osebnosti: devišstvo in materinstvo. Res je v polnem pomenu besede bilo to le pri Božji materi mogoče, a v gotovih mejah more in mora vsaka mati biti deviška.

Od vsega početka bi se ženska morala pripravljati na svoj vzvišeni poklic: materinstvo. To pa ne morda le s tem, da bi se naučila kuhati in šivati; sicer je tudi to potrebno in koristno, a glavna stvar stoji mnogo višje. Mislim n o t r a n j o, d u š e v n o pripravo.

Mnogokrat premišlujem, kako lahko miselno stopajo navadno dekleta v zakon; niti ne sanja se jim, kako svet, vzvišen, pa tudi kako težak in odgovornosti poln poklic so si izvolile. In vendar noben stan na svetu ni tako važen ko zakonski stan, na katerem temelji družina. Svet bi brez urejenega družinskega življenja ne mogel obstati, vse bi moralo propasti. In glej — tisti, ki v družini tri vogle podpira — to je m a t i. Materin vpliv je v družini merodajen, pa naj mož ženo še toliko zatira ali izkuša njen vpliv, če je slab, izboljšati in omejiti. Kakor je v materinem srcu, tako je v družini, tako je njeno ozračje, taka je notranjost otrok. Kakoršen duh pa na splošno veje v družinah, tak tudi v ostalem svetu.

Kako važna in velika je torej naloga matere! V njene roke je položena sreča ali nesreča ne le njenih otrok, marveč tudi njihovih potomcev in drugih oseb, ki pridejo pod njihov vpliv. Ako bi nevesta, ki stopa pred oltar, vse to dobro premislila, potem, mislim, bi se ji po poroki ne ljubilo plesati! Strah bi je moralo biti strahne odgovornosti, ki jo čaka, in spoznala bi, kako velika bi morala biti krepost njene duše, da bi pred Bogom in ljudmi dobro izvrševala svojo materinsko nalogo.

Ni je čednosti, ki bi je mati nujno ne potrebovala, in ni greha, ki bi po njej ne bil usoden za njene otroke. Čista, pobožna in ponižna ko samostanska devica, a ob enem pogumna in močna, zaupajoča v Boga, mora nevesta stopiti s svojim izvoljencem pred oltar; potem bo njena duša ostala čista in deviška tudi v materinstvu, potem bodo otroci videli v njej neko vzvišeno, sveto bitje, in njena podoba bo v njihovih srcih gorela ko večna luč . . . O, blažena taka mati, blažena družina in blažen svet, če bodo take matere vladale na njem!

Toda ne smem zamolčati, da nam more take matere dati le globlja izobrazba, iz katere se rodi globlje spoznanje božjih in življenjskih resnic. Zato sem naprosil gospoda župnika, da skrbi za to, da se vzbudi v tebi, draga hčerka, želja po izobrazbi in da Ti daje primernih navodil in knjig, da ne zaideš morda na tisto pot površne, lahkomiselne izobrazbe, ki hlepi za zunanjim bleskom in lahkim, brezdelnim življenjem. Take izobrazbe in

takega življenja te Bog obvaruj! Zato sem tudi poskrbel, da ostaneš na deželi, kjer je življenje mnogo naravnejše in lepše ko v mestu. Kolika dobrota je, draga hčerka, biti vedno sredi božje narave, nad katero plove duh Stvarnikov! In kako častno in prijetno je služiti materi zemlji! O, kako velika in globoka je ljubezen, ki diha iz zemlje človeku, ki klije iz trav, cvetk in sadežev! Nekoč sem bil v veliki podzemski jami na Krasu, v kateri je živel sv. Sicerb. Sem hodijo ljudje na božjo pot, potem pa si za spomin jeml'o s sabo koščke kapnikov, ki jih odbijajo s stropa in sten. Ti udarci votlo done po jami, in meni se je zdelo, da trgajo ljudje osrčje zemlje, — a ona, kakor prava, junaška, ljubezni polna mati se ne zgane, se ne umika, marveč le komaj slišno ječi in šepeta: »Le vzemite si, otroci!« Tako spoštovanje in taka ljubezen do zemlje me je prevzela, da sem v temnem kotu s solzami v očeh poljubil tla.

Sedaj boš razumela, hčerka, da sem želel, da ostaneš na kmetih in te pustil pri dobri, stari materi. Mislim sem, da ti večje sreče nakloniti ne morem. Moja edina, vroča želja je, da vzrasteš krepka na duhu in telesu, da vzljubiš zemljo in kmečki dom tako, da bi ga za nič na svetu zamenjati ne hotela. Potem boš tudi dobra gospodinja in dobra mati in tako vredna, da te blagruje ves svet.

Le eno ti polagam na srce: Pazi, da bo mladenič, s katerim bi imela stopiti pred oltar, v polni meri vreden tvoje ljubezni in tvojega spoštovanja. Ne udajaj se usmišljenim ali praznim nadam, da se bo n. pr. mladenič, ki se je od mladega opijal in bil surov, v zakonu spremenil; to so silno redki slučajji. Ka' ti svojega človeka sleči in drugega obleči — to je najtežje delo, ki se malokomu posreči. Ako si sama čista in dobra, imaš pravico zahtevati to tudi od svojega ženina. Drži torej svoje srce v oblasti z vsega početka in imej neprestano pred očmi resnico, da se vse zle lastnosti starišev podedujejo na otroke.

S tem končujem in te blagoslovljam! Bog s teboj!

Tvoj
te ljubeči oče

I. M. »

Lep, bogastev poln svet se je odprl Heleni po očetovem pismu. Ni sicer še vsega natančno razločevala, kar se je nahajalo v njem, a toliko je bilo gotovo: dobra, poštna mora ostati, da, postati mora še boljša, da bo vredna bivati v tem veličastnem svetu. Z grozo jo je napočila hipna misel, kaj bi morala čutiti v tem trenutku, ako bi bila razbrzdana, malovredna. Umreti bi morala od sramu in obupa. A ona je bila ravno to jutro zopet pri Gospodovi mizi, v njenem srcu kraljuje velika sladkost . . . Hvaležno in proseče se je ozrla v podobo Brezmadežne, njene ustnice so šepetale vročo molitev.

Potem je Helena poljubila očetovo pismo in ga spravila k traku Marijinemu — to sta odslej njeni najdražji svetinji.

J. K.

Naročite pri

KATOLIŠKI BUKVARNI V LJUBLJANI:

ZADNJA KMEČKA VOJSKA,

ki je izšla kot 5. zvezek Ljudske knjižnice in katero oddajamo do konca meseca marca za znižano ceno K 1.—.

Dalje priporočamo poprej izdane zvezke LJUDSKE KNJIŽICE in sicer:

1. zvezek: **Znamenje štirih.** Londonska povest, 60 v.
2. zvezek: **Darovana.** Zgodovinska povest iz dobe slovanskih apostolov, 60 v.
3. zvezek: I. **Jernač Zmagovac.** Povest. (Sienkiewicz-Virant) — II. **Med plazovi.** Povest tirolskega gorskega župnika, 60 v.
4. zvezek: **Malo življenje.** Povest. (Dr. Fr. Detela) 1 K
6. zvezek: **Gozdarjev sin.** Povest. (Fr. S. Finžgar) 20 v
7. zvezek: **Prihajač.** Povest. (Dr. Fr. Detela) K — 90

Izmed drugih knjig priporočamo:

VOJSKA NA DALJNEM VSHODU. Popis Rusko-japonske vojske leta 1904—05 z mnogimi podobami. Uredil Dr. Evgen Lampe. Broširano K 4'80, vez. K 6'—.

BEN-HUR. Roman iz časov Kristusovih. Spisal Ludvig Wallace. Cena vez. knjigi K 4'50. Lepšega berila in darila si ne moremo misliti kot Ben-Hurja; roman vzbuja in ohranja zavest lepote krščanstva in globoko misli njegove so velike vzgojilne vrednosti.

OČE NAŠ. Malavašič. Cena K 1'50, trdo vezana knjiga K 1'70. To lepo povest so slovenski časopisi že opetovano priporočali.

SLOVENSKI A. B. C. V PODOBAH. Cena K — 80, trdo vezan K 1'20. Prav lična in primerna knjižica za otroke do desetega leta z barvanimi podobami in mičnim besedilom za vsako črko abecede. Otrokom bo v pravo veselje in lahek pouk. Kdor želi, da se njegovi otroci hitro in lahko naučijo brati, naj jim kupi to knjigo.

Za društvene člane in razna društva, ki prirejajo gledal. predstave in pevske večere, priporočamo:

ZBIRKA LJUDSKIH IGER: I. snopič: Pravica se je izkazala. Burka v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Zamujeni vlak. Saloigra v petih prizorih. Samo moške vloge. — Lurška pastirica. Igrokaz v petih dejanjih. Samo ženske vloge. 80 v.

II. snopič: Vedeževalka. Gluma v enem dejanju. Samo moške vloge. — Kmet-Herod. Burka v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Župan šardamski. Veseloigra v treh dejanjih. Samo moške vloge. — Jeza nad petelinom in kes. Veseloigra v dveh dejanjih. Samo ženske vloge. 80 v.

III. snopič: Mlini pod zemljo. Igra v petih dejanjih. Samo moške vloge. — Sanje. Igra s petjem v petih dejanjih. Samo moške vloge. — Sv. Neža. Igrokaz v dveh dejanjih. Samo ženske vloge. 80 v.

IV. snopič: Doktor Vsezna in njegov sluga Šipko Tiček. Veseloigra v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Vaški skopuh. Igrokaz v treh dejanjih. Samo moške

vloge. — Novi zvon na Krtini. Igrokaz v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Zakleta soha v gostilni „pri zlati goski“. Predputna burka v enem dejanju. Samo ženske vloge. 80 v.

5. in 6. snopič (skupno): Garcia Moreno. Zaloigra v petih dejanjih. Samo moške vloge. — Krčmar pri zvitem rogu. Burka v enem dejanju. Samo moške vloge. — Sv. Cita. Slika iz njenega življenja v treh dejanjih. Samo ženske vloge. — Kukavica — modra tica ali „Boj za doto“. Veseloigra v štirih dejanjih. Samo ženske vloge. — Pri gospodi. Saloigra v dveh dejanjih. Samo ženske vloge. — Črevljar. Veseloigra v treh dejanjih. Samo moške vloge. — Kmet in fotograf. Komičen prizor. — Kovačev študent. Burka. K 1'60.

7. in 8. snopič: Samo moške vloge: Sinovo maščevanje ali Spoštuj očeta. Igrokaz v treh dejanjih. — Za letovišče! Burka enodejanka. — Občinski tepček. Veseloigra v treh dejanjih. — Samo ženske vloge; Dve materi. Igrokaz s petjem v štirih dejanjih. — Nežka z Bleča. Narodna igra v petih dejanjih. — Najdena hči. Igra v treh dejanjih. K 1'60.

9. snopič: Samo moške vloge: Na Betlehemskih poljanah. Božična igra v treh dejanjih. — Kazen ne izostane. Igra v štirih dejanjih. Očetova kletev. — Samo ženske vloge: Čašica kave. Veseloigra enem dejanju. 80 v.

ANDREJ HOFER, tirolski junak. igra v petih dejanjih z naslovno sliko (Hoferjeva smrt) in obširnimi zgodovinskimi uvodom. Cena 80 v, 10 izvodov K 5'—. Ne samo uprizorjena na odru, temveč tudi kot poučno in kratkočasno berilo bo našla ta knjižica mnogo prijateljev.

ALJAŽ JAKOB, župnik na Dovjem. MEŠANI IN MOŠKI ZBORI:

I. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Domovini, 2. Nevesti, 3. Ne zveni mi; B. Moški zbori: 4. Naša zvezda, 5. Ujetega otička tožba, 6. Soči, 60 v.

II. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Pri zibelki, 2. Cerkvica, 3. Ne tožim, 4. Oj planine, 5. Oj z Bogom ti planinski svet!; B. Moški zbori: 6. »Solskodomski« mladini, 7. Na Bregu, 60 v.

III. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Psalm 118, 2. Ti veselo poj; B. Moški zbori: 3. Na dan, 4. Divna noč, 60 v.

IV. zvezek: A. Mešani zbori: Ujetega ptiča tožba; B. Moški zbori: 2. Zakipi duša, 3. Dneva nam pripelji žar, 4. Pri pogrebu, 60 v.

V. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Job, 2. V mraku; B. Moški zbori: 3. Dneva nam pripelji žar, 4. Z vencem tem ovenčam glavo, 5. Triglav, 60 v.

VI. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Opomin k veselju, 2. Sveta noč, B. Moški zbori: 3. Stražniki, 4. Hvalite Gospoda, Psalm 150, 5. Občutki, 6. Geslo, 60 v.

VII. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Slavček, 2. Zaostali ptič, 3. Domorodna iskrica; B. Moški zbori: 4. Pri svatbi, 5. Pri mrtvaškem sprevedu, 6. Geslo, 60 v.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani.